

BUCUREȘTII ȘI STATUILE SALE

I.I.C. BRĂȚIANU

de IVAN MESTROVICI

Ionel C. Ioniță

Neînțeles de cele mai multe ori de contemporani ¹ și, trebuie remarcat faptul că, printre ei se aflau mulți dintre partizanii săi politici, lăudat de unii, denigrat de alții, Ion I.C. Brătianu s-a bucurat în timpul vieții de o atenție deosebită din partea presei, prietenilor sau adversarilor.

Este foarte interesant, însă de subliniat, că după moartea sa Ionel Brătianu a intrat într-un con de umbră și o tăcere absolut nemeritate. Prea puțin s-a făcut de către urmașii săi (familiile sau prietenii politici) pentru amintirea celui care și-a legat existența de politica românească mai bine de 30 de ani. Simplu participant sau erou principal Ion I.C. Brătianu a marcat prin prezența sa toate evenimentele politice majore ale celor trei decenii de început ale secolului al XX-lea.

În noiembrie 1928 la un an de la stingerea din viață a lui I.I.C. Brătianu, se constituia în București, din inițiativa soției – Eliza Brătianu – și a fraților Vintilă și Constantin I.C. Brătianu, asociația culturală „AȘEZĂMÂNTUL I.I.C. BRĂȚIANU” cu sediul, la început în str. Doamnei nr. 8, apoi în str. Biserica Amzei nr. 5, ². Pe lângă numeroasele activități pe care dorea să le realizeze (punerea la dispoziția publicului a bibliotecii lui I. I. C. Brătianu, publicarea discursurilor acestuia, expoziții etc.) fundația își propunea și ridicarea unui monument, care să-l reprezinte pe Ionel Brătianu.

„Cum nimeni altul mai bine ca această cultă, modestă și nobilă soție n-a cunoscut gândurile, sufletul și înclinările lui Ion I.C. Brătianu, d-na Eliza Brătianu a socotit că o bogată și completă bibliotecă istorică ... și impresionantul monument, conceput de ea și așezat în curtea acestei biblioteci, reprezintă una din laturile de unde se pot vedea și omul și frământările lui sufletești”³.

Strângerea fondului pentru executarea lucrării a început încă din anul 1930, dar punerea în mișcare a ideii ridicării monumentului s-a făcut abia în 1935.

În 1935 s-a constituit un comitet din care făceau parte foști colaboratori ai lui I.I.C. Brătianu, sub conducerea lui Alexandru Lapedatu, președintele Academiei Române, ministrul cultelor și artelor.

Comitetul a fost alcătuit în 24 noiembrie 1935, în aceeași zi când s-au organizat ședința de deschidere a bibliotecii Așezământului I. I. C. Brătianu și serviciul religios pentru împlinirea a opt ani de la moartea aceluia în amintirea căruia se va ridica monumentul.

¹ „Ion I.C. Brătianu, ca toate marile personalități ce au ocupat un loc de frunte în arena publică n-a fost bine cunoscut de contemporanii săi. Dacă recitim astăzi diferitele opinii și caracterizări pe care le-au formulat despre Ion I.C. Brătianu adversarii și chiar o parte din partizanii săi politici, constatăm o desfășurare a personalității sale față de aceea ce se desprinde din adevărul său fel de a fi și din ideile ce le-a împărtășit, din sentimentele ce l-a însuflețit și din actele ce le-a îndeplinit în cursul vieții sale.” R. Seisanu „Personalitatea lui Ion I.C. Brătianu și opera sa” în *Universul*, an 55, nr. 325, p. 5, 28. nov. 1938.

² Casa din str. Bis. Amzei nr. 5, în care a și locuit I. I. C.Brătianu este donată Așezământului de Eliza Brătianu.

³ Stelian Popescu, „Monumentul lui Ion I. C. Brătianu” în *Universul*, an 55, nr. 325.

Comitetul a încredințat executarea lucrării sculptorului croat Ivan Mestrovici. Cu acesta s-a încheiat un contract, în urma căruia, s-a achitat și prima rată, în valoare de 46.467 franci elvețieni, din suma convenită.⁴

La începutul anului 1937 monumentul era gata executat și pe punctul de a fi adus în țară.

Concomitent cu realizarea sculpturii s-au desfășurat și acțiunile de cumpărare și pregătire a terenului, pe care urma să fie așezat monumentul. În acest scop a fost creată special piațetă⁵ în str. Victor Emmanuel⁶ lângă casele I.I.C. Brătianu. Autorul proiectului pieței, realizat după sugestiile date de I. Mestrovici, a fost arh. Horia Teodoru.

În vara anului 1937 lucrarea era terminată și amplasată pe terenul special amenajat urmând ca în toamna aceleiași an să aibe loc inaugurarea, care ar fi marcat și comemorarea a zece ani de la moartea lui I. I. C. Brătianu.⁷

Solemnitatea s-a amânat însă cu un an pentru că în toamna lui 1937 Eliza Brătianu era suferindă și inaugurarea nu se putea face în lipsa ei.

„Figura lui Ion I. C. Brătianu, chiar dacă n-ar fi fost săpată în granit⁸, ar fi rămas ca o figură legendară, legată de epopeia războiului nostru pentru unitatea națională și de înfăptuirea reformelor sociale în România Mare”.⁹ Cu aceste rânduri își începe ziarul „Universul” din 29 noiembrie 1938, pagina consacrată solemnității dezvelirii monumentului lui Ionel Brătianu.

Erau prezenți la ceremonie alături de familie, membrii guvernului, foști colaboratori, reprezentanții bisericii ortodoxe din provinciile unite, delegații de cetățeni din toată țara. Printre aceștia: Eliza Brătianu, Sabina Cantacuzino, Dinu Brătianu, Gh. Brătianu, G. Tatărăscu, C. Argentoianu, A. Călinescu, I. Maniu, g-ral I. Antonescu, V. Madgearu, g-ral V. Dombrowschi – primarul capitalei, C. Rădulescu – Motru – președintele Academiei Române, C. Stoicescu – rectorul Universității București, Al. G. Donescu, arh. P. Antonescu, ș.a.¹⁰

Solemnitatea a început la ora 11,00 cu slujba religioasă pentru sfințirea monumentului, care a fost oficiată de I.P.S. Nic. Bălan Mitropolitul Ardealului.

După slujbă Al. Lapedatu, președintele Comitetului pentru realizarea monumentului, a dezvelit statuia.

⁴ Așezământul I. I. C. Brătianu, Consiliul de administrație, Procese verbale, P.V. nr. 12 din 27 feb. 1936, M.I.A.M.B., nr.in.v.52120. (46467 fr. = 1.534.509 lei). În contractul, redactat în limba franceză, încheiat la București în data de 12 decembrie 1935 se menționa însă o altă sumă convenită ca primă rată și anume 46.666 franci elvețieni sau contravaloarea lor în dinari yugoslavi.

Suma totală a contractului plătită în trei rate urma să fie de 140.000 franci elvețieni sau contravaloarea lor în dinari yugoslavi.

⁵ Piațeta apare în *Universul* din 23 aug. 1937 sub numele de Piața Vintilă Brătianu, deși oficial denumirea nu este consemnată în nici un plan al orașului sau ghid. A purtat acest nume probabil fiind în prelungirea bd. V. Brătianu (Dacia) proiectat încă din 1935 dincolo de Piața Romană. Realizat în anii '80.

⁶ V. Emmanuel devenită str. I. C. Frimu astăzi Henri Coandă.

⁷ Într-o scrisoare din toamna anului 1935, adresată lui Al. Lapedatu. Eliza Brătianu îi cerea acestuia părerea dacă nu ar fi fost nimerit să se ridice monumentul la împlinirea unui deceniu de la moartea lui I. I. C. Brătianu cf. „Desvelirea monumentului lui Ion I.C. Brătianu”, în *Universul*, an 55 (1938), nr. 326, din 29 nov, 1938, p. 3.

⁸ Monumentul a fost sculptat în granit. În 1938 în Gazeta Municipală apare greșit „Bronzul croit de sculptorul Ioan Mestrovici” – cf. *Desvelirea statuii lui I. I. C. Brătianu în Gazeta Municipală*, an VII (1938), nr. 350, p. 4.

⁹ *Desvelirea monumentului lui Ion I. C. Brătianu în Universul*, an 55 (1938), nr. 326, p. 3.

¹⁰ *Universul*, an 55 (1938), nr. 326, p. 3.

Cu acest prilej au rostit scurte cuvântări, I.P.S. N. Bălan, mitropolitul Ardealului, Gh. Ionescu – Sisești, ministrul agriculturii și domeniilor, în numele I.P.S. Patriarhului dr. Miron Cristea, dr. C. Angelescu.

În încheierea alocuțiunii sale Al. Lapedatu a predat monumentul primarului capitalei, g-ral Victor Dombrowschi. Acesta luând în primire monumentul a arătat că municipalitatea Capitalei este mândră de a avea un monument al lui I.I.C.Brătianu.¹¹

Cei care în toamna anului 1938 au asistat la inaugurare nu aveau de unde să știe, iar cei mai mulți dintre ei nu au mai aflat niciodată că aceasta nu a fost singura solemnitate prilejuită de apariția unui monument într-un peisaj urban.

Ridicată din locul creat special pentru ea statuia lui I. I. C. Brătianu a fost păstrată din anul 1988 în incinta Complexului Muzeal de la Golești.

În 1992 Primăria Municipiului București, prin viceprimarul Iulian Crețu solicită Ministerului Culturii aducerea de la Muzeul Golești a monumentului lui Ionel Brătianu convins că ministrul culturii (Ludovic Spiess în acel moment- n.n.) va aprecia “cum se cuvine gestul de firească restituire Bucureștiului a unui monument ce i-a fost destinat”.¹²

¹¹ *Universul*, an 5 (1938), nr. 326, p. 3.

¹² Adresa P.M.B. nr. 109.130 din 6.06.1992, Arhiva M.I.A.M.B., dosar „*Monumentul I.I.C. Brătianu*”.

Ministrul culturii aprobă transferul statuii lui I. I. C. Brătianu din administrarea Muzeului Național de Artă al României în administrarea Muzeului de Istorie și Artă al Municipiului București.¹³

Muzeul de Istorie și Artă al Municipiului București urma, de altfel, să se ocupe, cu sprijinul financiar al Municipality, de reamplasarea monumentului.

Inaugurarea noului amplasament s-a făcut într-o zi friguroasă și umedă de noiembrie a anului 1992. Se înfăptuia astfel un act de dreptate reclamat de activitatea omului politic, care purtase cu onoare numele Brătienilor.

Destinul a vrut din fericire ca sculptura realizată din granit de croatul Mestrovici să nu fie distrusă asemenea altor monumente bucureștene și astăzi să-și recapete locul, pe care l-a părăsit numai o secundă din eternitatea timpului.

Bucarest et ces statues. I. I. C. Brătianu par Ivan Mestrovici

Parmis les statues de Bucharest se trouve aussi le monument de Jean I.C. Brătianu executé en granit par le sculpteur Ivan Mestrovici.

La statue a étéé emplaced dans le parc situe aupres de la "Fondation et la bibliothéequ Jean I.C. Brătianu".

L'inaguration a eu lieu en novembre 1938.

Enlevee apres la deuxieme guerre le monument a étéé remplace en 1992.

¹³ Ordinul ministrului culturii nr. 443 din 8. 06.1992 privind transferul statuii reprezentându-l pe I.I.C. Brătianu de Ivan Mestrovici.

CONTRACT

Entre les soussignés Alexandre Lapedatu en qualité de représentants du comité pour l'érection du monument de Jean I.C. Bratianu, d'un côté, et Monsieur Ivan MESTROVIC, sculpteur, d'un autre côté, il est entendu le suivant:

I. Monsieur Ivan Mestrovic prend l'obligation:

1. d'exécuter un monument au feu JEAN I.C. BRATIANU, voir de modeler sa statue en terre-glaise, attitude assise, d'après la maquette ci-jointe sous 1., ceci en grandeur définitive qui sera à peu près une fois et demie plus grande que la hauteur naturelle, c'est à dire haute de quatre mètres et demie environ lorsque la statue serait posée sur pieds. -

2. de procurer la quantité nécessaire du granit gris-foncé de Jablanica pour la statue qui sera d'un seul morceau, à ses frais.

3. de tailler et complètement finir la statue à ses frais.

4. de procurer à ses frais les morceaux nécessaires du même granit pour le piédestal et de le finir.

5. de fournir le plan pour l'emplacement du monument dans le parc devant la Bibliothèque du feu Ministre Bratianu.

6. de fournir le plan pour les fondations en ciment.

7. de fournir à ses frais un professionnel pour la surveillance et la direction des travaux pendant l'érection du monument en question.

8. de terminer tous ces travaux, excepté celui en rapport avec l'élevation du monument (sous 8.), au bout de dix-huit (18) mois au plus tard.

9. d'emballer à ses frais la statue et les morceaux du piédestal, de manière usuelle pour ces transports.

Monsieur Alexandre Lapedatu on qualité de représentants du comité pour l'érection du monument de Jean I.C. Bratianu, d'un côté, et Monsieur Ivan MESTROVIC, sculpteur, d'un autre côté, il est entendu le suivant:

II. Messieurs Alexandre Lapedatu en qualité de représentants du comité pour l'érection du monument de Jean I.C. Bratianu, de leurs côté s'engagent:

1. à verser à Monsieur Ivan Mestrovic à titre de travail ci dessus énuméré la somme convenue de Francs Suisses 140.00 (cent quarante mille de francs suisses) ou leur contre-vale en Dinars Yougoslaves, de la manière suivante: un tiers de la somme ci-dessus, voir Francs Suisses 46.666. – (quarante six mille six cent soixante six) au moment de la signature du contrat, le second tiers lorsque la statue sera modéle en grandeur définitive et moulée en plâtre et le dernier tiers lorsque Mr. Mestrovic aura livré la statue finite en granit e les morceaux nécessaires pour le piédestal. -

2. à prendre possession de la statue et des morceaux travaillés pour le piedestal dans l'atelier de l'artiste, à Split. -

3. à faire transporter à leurs frais la statue et le piédestal depuis Split jusqu'au lieu de l'amplacemet à Bucharest. -

4. à faire construire d'apres le plan de M. Mestrovic les fondations à leurs frais, ainsi que porter tous les frais en raport avec l'érection du monument. -

Ce contrat est fait en deux exemplaires, dont chaque partie contractante en gardera un.

Fait à Bucharest le 12 Decembrie 1935

Signé et approuvé par: